

Dicționar de studii biblice

Arthur G. Patzia
Anthony J. Petrotta

Dicționar de studii biblice

Traducere de Emanuel Conțac

 CASACĂRȚII
Oradea, 2025

Copyright © 2002 by Arthur G. Patzia, Anthony J. Petrotta
Ediția originală a fost publicată în limba engleză, cu titlul *Pocket Dictionary of Biblical Studies* by Arthur G. Patzia, Anthony J. Petrotta, de InterVarsity Press, 430 Plaza Drive, Westmont, IL 6055, USA. www.ivpress.com
Toate drepturile rezervate.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin editurii Casa Cărții, Oradea. Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea în scris a editurii Casa Cărții, Oradea.

Dicționar de studii biblice

Arthur G. Patzia, Anthony J. Petrotta

Copyright © 2025 Casa Cărții

Casa Cărții, Oradea

OP 2, CP 30

410670, Oradea

Tel.: 0359 800 333; 0728 874 975

E-mail: info@ecasacartii.ro

www.ecasacartii.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PATZIA, ARTHUR G.

Dicționar de studii biblice / Arthur G. Patzia,
Anthony J. Petrotta ; trad. de Emanuel Conțac. -
Oradea : Casa Cărții, 2025
ISBN 978-606-732-286-6

I. Petrotta, Anthony J.

II. Conțac, Emanuel (trad.)

81

2

Traducerea: Emanuel Conțac

Corectura: Naomi Butulan

Tehnoredactarea: Vasile Gabrian

Coperta: Marius Bonce

Tipar executat de

BOOK
EXPERT
Powered by METROPOLIS

www.book-expert.ro

Prefață

Dicționarul de față, care conține aproximativ cinci sute de definiții, se conformează scopului acestei serii de minidicționare, oferind definiții scurte pentru termenii importanți și pentru numele semnificative pe care studenții le întâlnesc în cursurile și în manualele introductive pentru Vechiul și Noul Testament. Le mulțumim studenților care, în decursul anilor de predare, ne-au întâmpinat cu o figură nedumerită, ne-au privit întrebător și au fost suficient de îndrăzneți ca să ridice mâna pentru a cere lămuriri atunci când noi, profesorii, am folosit termeni care erau familiari universului nostru, al domeniului studiilor biblice, dar care lor le erau necunoscuți.

Lista articolelor a crescut și s-a diminuat pe parcursul lunilor în care am încercat să stabilim care termeni ar fi utili pentru studenții interesați de studiile biblice. Termenii biblici, numele, locurile și alte subiecte obișnuite, care ar putea fi găsite într-un dicționar biblic, au fost evitate, deoarece am dorit să ne concentrăm în principal asupra termenilor care au de-a face cu *studierea* Bibliei. La celălalt capăt al spectrului, am evitat vocabularul specializat al diverselor metode de abordare a studiilor biblice sau al limbilor și exegezei VT și NT, în favoarea unor concepte și termeni mai generali.

Ne-am concentrat asupra termenilor din limba noastră, dar, în domeniul studiilor biblice, cercetătorul întâlnește, inevitabil, termeni în limba ebraică, greacă și latină, de aceea am inclus și unii din aceste categorii. Lista include și câteva cuvinte și expresii germane, care și-au croit drum în textele de limbă engleză, ca împrumuturi lexicale. În cazurile în care a fost necesar sau util să facem referire la limbile biblice, am inclus transliterări, pentru cei care studiază limbile biblice sau pentru cei care doresc să urmărească mai departe sensul acelor termeni. Respectarea dimensiunilor dicționarului a însemnat

omiterea majorității referințelor bibliografice. Manualele, dicționarele și alte lucrări de referință oferă din belșug aceste informații. Scurta listă de abrevieri le menționează pe cele care apar îndeobște în manualele și în lucrările de referință și este menită să fie un instrument ajutător suplimentar pentru studenți.

Sistemul de trimiteri

Dicționarul folosește următorul sistem de trimiteri interne:

- Asteriscul (*) înaintea unui cuvânt sau a unei expresii indică faptul că dicționarul conține definiția aceluia termen sau a unui a apropiat, din aceeași familie de cuvinte.
- *Vezi*, urmat de un subiect și plasat uneori între paranteze este folosit uneori în locul asteriscului, pentru a-i îndruma pe cititori către un articol de dicționar relevant.
- Referințele precedate de *Vezi și*, de la finalul articolelor de dicționar, îi trimit pe cititori la subiecte înrudite.
- Un articol fără nicio definiție este urmat de *Vezi și* de numele articolului unde se găsește definiția.

Abrevieri

Am inclus o listă cu abrevierile cel mai des întâlnite în domeniul studiilor biblice.

* * *

Dorim să ne exprimăm recunoștința față de dr. Daniel G. Reid, editorul-șef al cărților de referință și academice de la InterVarsity Press, pentru viziunea sa în lansarea acestei serii de minidicționare, pentru călăuzirea în selectarea conținutului acestui volum și pentru încurajarea de a finaliza acest demers. Sperăm că fiecare cititor va beneficia de pe urma acestei lucrări.

Arthur G. Patzia și Anthony J. Petrotta,
Menlo Park, California

Abrevieri comune

Expresii latine și abrevieri generale

ad loc.	<i>ad locum</i> , în locul
a fortiori	cu atât mai mult
ante	înainte
a posteriori	de la ceea ce vine ulterior
a priori	de la ceea ce precedă
argumentum ex silentio	argument prin tăcere
cca	circa, aproximativ
cf.	<i>confer</i> , compară
de facto	în realitate
e.g.	<i>exempli gratia</i> , de exemplu
ex., de ex.	de exemplu
ergo	deci, prin urmare
et al.	<i>et alii</i> , și alții
i.e.	<i>id est</i> , adică
ipso facto	prin faptul însuși
magnum opus	marea operă
passim	în diverse locuri
q.v.	<i>quod vide</i> , pentru care vezi
regula fides	regula credinței
sic.	astfel
sine qua non	fără de care nu se poate
v.	verset/versete
vol.	volum(e)

Periodice, lucrări de referință, lucrări din literatura antică și traduceri ale Bibliei

AB	Anchor Bible
ABD	Anchor Bible Dictionary
ANET	<i>Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament</i>
<i>Ant.</i>	Josephus, <i>Antichități iudaice</i>
Apoc.	Apocrife
AV	Authorized Version (King James Version)
BAR	<i>Biblical Archaeology Review</i>
BAGD	W. Bauer, W.F. Arndt, F.W. Gingrich, F.W. Danker, <i>Greek-English Lexicon of the New Testament</i>
BDB	F. Brown, S.R. Driver și C.A. Briggs, <i>Hebrew and English Lexicon of the Old Testament</i>
BECNT	Baker Exegetical Commentary on the New Testament
<i>Bsac</i>	<i>Bibliotheca sacra</i>
<i>BJRL</i>	<i>Bulletin of the John Rylands University Library of Manchester</i>
BT	Babylonian Talmud
CBQ	<i>Catholic Biblical Quarterly</i>
CHB	<i>Cambridge History of the Bible</i>
COS	Context of Scripture
CTJ	<i>Calvin Theological Journal</i>
DBI	<i>Dictionary of Biblical Imagery</i>
DJG	<i>Dictionary of Jesus and the Gospels</i>
DLNTD	<i>Dictionary of the Later New Testament and Its Developments</i>
DNTB	<i>Dictionary of New Testament Background</i>
DOTP	<i>Dictionary of the Old Testament: Pentateuch</i>
DPL	<i>Dictionary of Paul and His Letters</i>
DSS	Dead Sea Scrolls

<i>EDNT</i>	<i>Exegetical Dictionary of the New Testament</i>
<i>EncJud</i>	<i>Encyclopaedia Judaica</i>
<i>EvQ</i>	<i>Evangelical Quarterly</i>
<i>ExpT</i>	<i>Expository Times</i>
<i>HBD</i>	<i>Harper's Bible Dictionary</i>
Herm	Hermeneia
HNTC	Harper's New Testament Commentaries
HTS	Harvard Theological Studies
<i>HUCA</i>	<i>Hebrew Union College Annual</i>
IB	Interpreter's Bible
IBC	Interpretation: A Bible Commentary for Teaching and Preaching
<i>IBD</i>	<i>Illustrated Bible Dictionary</i>
ICC	International Critical Commentary
<i>IDB</i>	<i>Interpreter's Dictionary of the Bible</i>
<i>IDBSup</i>	<i>Interpreter's Dictionary of the Bible, Supplementary Volume</i>
<i>Int</i>	<i>Interpretation</i>
<i>ISBE</i>	<i>International Standard Bible Encyclopedia</i>
<i>JBL</i>	<i>Journal of Biblical Literature</i>
<i>JNES</i>	<i>Journal of Near Eastern Studies</i>
Jos.	Josephus
<i>JQR</i>	<i>Jewish Quarterly Review</i>
<i>JSNT</i>	<i>Journal for the Study of the New Testament</i>
JSNT Sup	Journal for the Study of the New Testament Supplement Series
<i>JSOT</i>	<i>Journal for the Study of the Old Testament</i>
JSOTSup	Journal for the Study of the Old Testament Supplement Series
<i>JSS</i>	<i>Journal of Semitic Studies</i>
J.W.	Josephus, <i>Jewish War</i>
KJV	King James Version
LCL	Loeb Classical Library

Louw-Nida	J.P. Louw și E.A. Nida, <i>Greek-English Lexicon</i>
LSJ	H.G. Liddell, R. Scott și H.S. Jones, <i>Greek-English Lexicon</i>
LXX	Septuaginta
MS or MSS	manuscris sau manuscrise
MT	Masoretic Text
NA ²⁷	Nestle-Aland, <i>Novum Testamentum Graece</i> , ed. a 27-a.
NASB	New American Standard Bible
NBC	<i>New Bible Commentary</i>
NBD	<i>New Bible Dictionary</i>
NCB	New Century Bible
NDBT	New Dictionary of Biblical Theology
NEB	New English Bible
<i>Neot</i>	<i>Neotestamentica</i>
NIB	New Interpreter's Bible
NIBC	The New International Biblical Commentary
NICNT	The New International Commentary on the New Testament
NICOT	The New International Commentary on the Old Testament
<i>NIDNTT</i>	<i>New International Dictionary of New Testament Theology</i>
<i>NIDOTTE</i>	<i>New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis</i>
NIGTC	New International Greek Testament Commentary
NIV	New International Version
NJB	New Jerusalem Bible
NKJV	New King James Version
<i>NovT</i>	<i>Novum Testamentum</i>
NovTSup	Supplement to <i>Novum Testamentum</i>
NRSV	New Revised Standard Version
NTS	New Testament Studies

OCD	<i>The Oxford Classical Dictionary</i>
OTL	Old Testament Library
OTP	<i>The Old Testament Pseudepigrapha</i>
PEQ	<i>Palestine Exploration Quarterly</i>
RevExp	<i>Review and Expositor</i>
RevQ	<i>Revue de Qumran</i>
RGG	<i>Religion in Geschichte und Gegenwart</i>
RSV	Revised Standard Version
SacP	Sacra Pagina
SBLDS	SBL Dissertation Series
SJT	<i>Scottish Journal of Theology</i>
SNTSMS	Society for New Testament Studies Monograph Series
Str-B	H.L. Strack și P. Billerbeck, <i>Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch</i>
SWJT	<i>Southwestern Journal of Theology</i>
TDNT	<i>Theological Dictionary of the New Testament</i>
TDOT	<i>Theological Dictionary of the Old Testament</i>
TEV	Today's English Version (sau Good News for Modern Man)
<i>Them</i>	<i>Themelios</i>
<i>TJ</i>	<i>Trinity Journal</i>
TNTC	Tyndale New Testament Commentary
TS	<i>Theological Studies</i>
<i>TynBul</i>	<i>Tyndale Bulletin</i>
UBSGNT	United Bible Societies <i>Greek New Testament</i>
VT	<i>Vetus Testamentum</i>
VTSup	<i>Vetus Testamentum Supplements</i>
WBC	Word Biblical Commentary
WTJ	<i>Westminster Theological Journal</i>
ZAW	<i>Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft</i>
ZNW	<i>Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft</i>
ZPEB	<i>Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible</i>

A

a patra filosofie. Nume atribuit de *Josephus unei „secte de filosofie iudaică”. În contextul descrierii celor trei „secte” iudaice proeminente – fariseii, saducheii și esenienii – Josephus vorbește de o „a patra filosofie”, care a fost întemeiată de Iuda Galileeanul (*Antichități* 18.1.6. §23–25). Unii cercetători consideră că folosește denumirea „a patra filosofie” pentru a-i desemna pe zeloți. Alții sunt de părere că se referă, probabil, la un grup de farisei care susțineau rezistența față de stăpânirea și oprimarea străine, prin ascultare de *Tora, și nu prin rebeliune armată.

A.U.C. Abreviere a expresiei latine *ab urbe condita* sau *anno urbis conditae* (literal, „de la întemeierea cetății”), care făcea referire la întemeierea cetății Roma. Dionysius, un călugăr scit, a stabilit începutul erei creștine prin raportare la întemeierea cetății Romei, pe care a datat-o în anul 754 î.H. Dionysius a greșit: anul era 750 î.H. Astfel, ajungem la situația ciudată în care nașterea lui Isus este acum datată în cca 4–6 î.H.

acrostih. Structură poetică, în care literele inițiale ale fiecărui rând formează un cuvânt, o expresie sau tot alfabetul. De exemplu, Psalmul 119 este structurat după cele douăzeci și două de litere ale alfabetului ebraic (opt rânduri pentru fiecare literă). Se crede că acrostihurile au funcționat uneori ca instrumente mnemonice (de memorare), dar probabil trebuie considerate mai degrabă procedee literare sau estetice, prin intermediul cărora autorii pot folosi constrângerile de formă (acrostihul însuși), pentru mărirea efectului. În cazul Psalmului 119, un *imn în cinstea *Torei, autorul folosește

cele douăzeci și două de litere pentru a pune în evidență suficiența Torei.

aforism. Scurtă definiție (gr. *aphorismos*), afirmație, vorbă cu tâlc sau formulare a unui adevăr. Ca exemple de aforisme din Biblie, pot fi invocate: „Învață pe copil calea pe care trebuie s-o urmeze, și când va îmbătrâni, nu se va abate de la ea” (Prov. 22:6) și „Pentru că unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră” (Mt. 6:21). *Vezi și proverb.*

agora. Zona centrală a cetăților grecești, denumită, uneori, și „piața publică”. Zona centrală era înconjurată de clădiri publice, de temple și prăvălii. Deoarece mulți oameni mergeau în agora pentru a pune la cale tranzacții, pentru cumpărături, pentru a se destinde sau a participa la întrunirile publice, locul era ideal pentru proclamarea Evangheliei (cf. Fapte 16:19; 17:17).

agraphon. Termen grecesc (pl. *agrapha*), care desemnează o „ziceră nescrisă”, atribuită lui Isus, dar neatestată de evangheliile canonice. Ca exemplu din Noul Testament, poate fi semnalat textul din Fapte 20:35 („și să vă aduceți aminte de cuvintele Domnului Isus, care Însuși a zis: «Este mai ferice să dai decât să primești.»”). Pentru exemple suplimentare, vezi 1 Corinteni 11:24–25, varianta textuală din Luca 6:5, unele ziceri din texte neo-testamentare apocrife, ca *Evanghelia lui Toma* și *Evanghelia lui Filip*, sau cele păstrate pe fragmente de *papyrus.

akeda. *Vezi aqeda.*

akkadiană. De regulă, termenul desemnează limba populației semitice care a locuit în *Mesopotamia de jos, unde era localizat orașul-stat Akkad. Akkadiana mai este folosită ca denumire generică pentru dialectul babilonian și pentru cel asirian. Limba a adoptat scrierea *cuneiformă silabică. În cele din urmă, akkadiana a înlocuit vechea limbă *sumeriană, deși sumeriana a continuat să fie folosită în școlile de

pregătire a scribilor. Textele în akkadiană apar în mileniul III și continuă până în mileniul I î.H.

Al doilea Isaia. Isaia 40–55, secțiune despre care mulți cercetători susțin că provine de la un alt autor decât Isaia 1–39 (Primul Isaia) și 56–66 (Al treilea sau Trito-Isaia). Este numit și Deutero-Isaia. Stilul, tema și contextul acestor capitole diferă de capitolele dinainte sau de după și sugerează, potrivit unor critici, că au fost scrise în timpul *Robiei Babiloniene (587–537 î.H.), la mult timp după profetul istoric Isaia, care a trăit în sec. VIII î.H. *Vezi și* Primul Isaia; Isaia, paternitatea multiplă a cărții; Al treilea Isaia.

Al treilea Isaia. Capitolele 56–66 din Isaia, despre care mulți cercetători consideră că au fost scrise de un alt autor decât *Deutero-Isaia (40–55) sau Proto-Isaia (1–39). Mai este numit și Trito-Isaia. Stilul este distinct pe alocuri, iar temele și contextul acestor capitole sugerează un cadru post-exilic în Palestina. *Vezi și* Robia Babiloniană; Isaia, paternitatea multiplă a cărții.

Albright, William Foxwell (1891–1971). Cercetător al VT și arheolog american. Albright a folosit cercetările arheologice, pentru a așeza Biblia pe un teren istoric solid. În principal, a căutat să arate caracterul veridic al relatărilor despre *patriarhi, al tradițiilor și al legilor mozaice. Și-a exprimat dezaprobară față de *Wellhausen și față de *critica surselor, iar obiecțiile sale au fost agreate de mulți cercetători conservatori din America și din alte părți. A făcut dovada unei cunoașteri de excepție a limbilor și a culturilor Orientului Apropiat. Pentru mulți, Albright a fost „decanul arheologiei biblice”.

alegorie. Formă literară prin intermediul căreia o povestire este relatată pentru ceea ce semnifică, și nu pentru ea însăși. Personajele și, uneori, evenimentele și locurile sunt considerate idei abstracte sau personificări ale unor persoane istorice, ceea ce pune în umbră caracterul personal al eroului